

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Tudomány és irodalom.

Gulyás Lajos nagytiszteletű urambátyám nem veszi rossz néven, ha a felírt cím ellenére, az ő magas idealizmussal telt fejtegetéseire csak gyöngé visszhangot tudok adni. Pedig érzem, hogy a ki az ifju nemzedéket úgy tudja buzdítani, úgy tudja önmagához felemelni, mint ő közelebb hasonló cím alatt tette, annak szavaira csak a lelkesedés lángja, ellenállhatlan ereje lenne a méltó felelet.

Sajnos, sokan vagyunk ma napság ama Korinthusbeliekhez hasonlóak, kiket Pál apostol így int: „Atyámfiai, ne legyetek gyermekek értelemmel.” (I. Kor. 14, 20.) Az Isten Lelkének ereje, mely az első gyülekezetekben csodaerővel hatott, megfogytakozott közöttünk. Ámde ne legyen hasonlóság a testben — egyházban — hanem a tagok egyenlőképpen egymásért szorgalmatosok lévén, a testet táplálják (12, 25). Ha a lelki ajándékok kevesebb mértéke adatott is nekem, szólni kívánok, hiszen ugyanaz a Lélek munkálkodik mindnyájunkban (12, 11.), a mely szólásra készít bennünket (14, 30.), bárha a Lélek megválasztásának ajándéka nem mindenkinek adatott is. (12, 10.)

Igaza van Pál apostolnak a Korinthusi első levél 12, 14. fejezeteiben. Az egyház csakugyan oly lelki egyesülés, melyben különféle isteni erőknél kell nyilvánvalóvá lenniök. Az egyház célja szellemi cél. Óh! mennyire félreismerték ezt a nagy apostolt, a kik éppen az egyház aegise alatt sötétséget, tudatlanságot, babonát akartak az emberiség között elterjeszteni. Pedig hányféle eszközzel tették ezt, melyek közül az erőszakosságokat nem is említve, elég lesz csak korunk szégyenére a mai napig fennálló pápaiilag tiltott könyvek jegyzékét felhozni. Mert igenis meg kell választanunk a Lelket, de ne azok válaszszaák, a kikben vagy nincs meg az íté-

tehetsége, vagy saját hasznuk szempontja vezeti őket annak gyakorlásában.

Milyen felséges is az egyházat a Pál apostol álláspontján szemlélni! Egyik szól bölcseséggel, másik hittel; egyik magyarázza az írásokat, másik az örökkévaló Lélek erejében jövendő, azaz kutatja a külső és belső élet titkait és pedig értelemmel és megítéléssel. A természeti és szellemi élet egyetlen tere sem maradhat az emberi lélek számára felfedezetlen, mert munkásságát áthatja a kegyelem. S ha talán nem ezt nyerte valaki hivatásul, óh! azon se aggódjék, ott van az emberszeretetnek, betegnek, nyomorultak segélyezésének, gyógyításának ezer neme, hol a maga tehetségeit érvényesítheti.

Ámde nagy igazság, hogy aztán megbecsüljük azokat, megérdemlett elismerést adjunk azoknak, kik szellemi téren munkások. Pál apostol még a lelki ajándékok között is különbséget tesz, egyiket többre becsülvén, mint a másikat. Becsüljük meg éppen mi — az egyház — hogy mindenki, mintegy szent csarnokban, ezt a szót hallja abban magához intézve: „Olld le a te saruidat, mert a hely, a melyen állasz, szent!” Nem cerimonia, nem mysteriumok tesznek egy egyházat szentté, tiszteltté, hanem a tudomány mélysége.

Sajnos! a tudományokban való vezérszeretet mai korunkban sok tekintetben elragadták tőlünk. Nagyon tudós ember is van — jól tudjuk — abban a banalis felfogásban, hogy az egyház a szabad vizsgálódást akadályozza s kitért minden egyházi kötelekből. Hova jutottunk? hát a tudományok fociusaiból kell kiindulni az egyházatlanságnak? Ments Isten! Magyar protestáns egyházunk legalább mindig büszke lehet multjára. Mert azok az egyszerű magyar reformátorok nem pénzzel, nem hatalommal, hanem az evangéliom erejével, az ige predikálásával,

meg aztán tudományos és irodalmi munkásságukkal terjesztették itt e szép hazában el hitűnket. Szinte megroskad az embernek térde, meggörnyed dereka, mikor látja, mily nagyok ők, mily irtóztatót dolgozott egyik másik közülök. Egy Csernatonai Bod Péter művei egy kis könyvtárt tennének ki. S milyen jellemző az e lapban közölt M. T. Akadémiára vonatkozó meghatározás: est collegium reformatorum, qua lutherani ex gratia, catholici e misericordia recipiuntur.

Tehát mit cselekedjünk Atyámfiai, férfiak!

Mindenesetre megszívlelendőnek tartom, a mit Gulyás nagytiszteletű ur a Prot. Irod. Társaságra vonatkozólag mondott. Persze úgy, hogy a nagy közönség kizárva ne legyen, mert hiszen tudvalevő, hogy ez a Társaság részben belmissziói célzatu is. Ha ott külön szakosztályok alakíttatnának, ezekbe az egyetemes irod. társaságnak csak egy része volna felvehető, viszont a mostani szervezet a nagyközönség számára meghagyandó volna.

Ámde tudomány és irodalom Budapesten való központosítását helyeselni nem tudnám. Már csak azért sem, mert sohasem volt az a tudományra nézve előnyös, ha egy központi irányzat vezetése alatt állt. Feltétlenül hiszem, hogy minden tudomány végeredményében egyugyanazon tengerbe torkollik s egyik a másikkal ellentétben nincs. De ki tudná megmondani, hányféle az Isten Lelkének vezérlete, hányféle az emberi lélek, mely az ismereteket leszűri? Hányszor történt, hogy a mit az elfogultság üldözött, az a legfényesebb igazságnak bizonyult? Mert az ezer meg ezer utakon induló emberi kutatás eltéved, nem látja a tömkelegből a szabadulást. És ilyenkor, a ki egy uton halad, az a másikat akadályozza az előhaladásban. És ezért kell külön központoknak, ezért kell külön irányzatoknak léteznie, mert helyes kritika csak így lesz gyakorolható. Nem helyeslem azt az elvet, hogy szeliden bíráljunk. Sőt ellenkezőleg, fel kell hozni minden lehető ellenérvet valaminek megdöntésére, de tegyük ezt objective, a személyeskedés kizárásával, az érdemnek, még ha ellenvéleményü is valaki, elismerésével.

Ámde ehez — mint említém — több központ kell. Nagy örömmel vettem valamikor a pozsonyi theologiai Szaklap megindulását tudomásul, s tehetőségem szerint mindig is támogatni fogom. Hiába! natale solum . . . inmemores non sinit esse sui. Van a mi „Tiszántúli Egyházkerületünknek“ egy mágneses erővel telt középpontja, ahova minden vidéki lelkésznek lelke bilincselve van, a melyet szeretünk úgy, mint édes anyát; hiszen tőle nyertük mindannyiar

azt a lelket, mely tetteinket, gondolatainkat vezérli. Azt mondják, a debreceni diákot ezer közül meg lehet ismerni. Hát teremtsünk mi Debrecenben tudományos központot.

Mit tudom én hogy? Pusztán pár példát említek.

1785-ben több holland ref. theologus elhatározta, hogy az akkor divatossá lenni kezdő keresztyénellenes irányzattól védekezés céljából Haagában egy társulatot alapítanak a keresztyén vallás védelmezésére és rövid idő alatt annyi pénzt gyűjtöttek, hogy annak kamataiból évenként díjakat tűznek keresztyén tudományos és gyakorlati munkák jutalmazására. Hát mi nálunk vajjon nem lehetne-e egy ilyen alapítvány létrehozni? Hányszor jönnek össze 10 éves találkozóra vagy más célra s gyűjtenek összegeket azért, hogy erre-arra elajándékozzák, bizony soha nagyobb hasznot nem tennének, mintha ilyen célra adományoznák a begyűlt pénzt.

Avagy nem akadna nálunk egy Rob. Hibbert († 49), ki nagy vagyonának tekintélyes részét Londonban arra hagyta, hogy kamataiból szabad szellemű vallási és philosophiai munkák jutalmaztassanak (Hibbert Trustees). Bizonyára igen, csak az eszme lenne általánossá. És miért beszéljek az angol bibliaterjesztő társulattól elkezdve a német és angol hason célú irodalmi vállalatok egész soráról, melyek sokszor minden pénz nélkül indulnak meg, az évenkénti gyűjtésre számítva pusztán?

Nem mondom én, hogy nálunk is kisebb mértékben meg nincs ez, de nagyobbak, sokkal nagyobbak kellene lenni. Észegünk, vágyakozunk egy református egyetem után, még maga a miniszter is biztat, mint legközelebb egy debreceni lapban olvastam; lelkesülünk a felállítandó református nyomda iránt: pedig úgy lehet, unokáink sem érik meg.

Pedig ha a tudományok iránti áldozatkészség fellángolna, lenne munkás is, hivatott elég. Nem a lelkészi fizetések gyenge volta oka theol. tudományosságunk hátramaradásának, hanem az, hogy nálunk nincs értéke a tudománynak. S miért ne menjen valaki inkább gazdálkodni, ha abból több haszna van? avagy próbálja meg tudományos műveiből megélni! Nálunk csak egy osztály áldozik, a melyik dolgozik is. Áldozik fáradságával és pénzével egyaránt. Mert ha valaki tanulni akar, ahhoz sok pénz kell.

Adja az ég, hogy ez jövőben ne így legyen. Hanem épüljön fel mielőbb a tudományok felszentelt hajléka, homlokán e ragyogó szavakkal: debreceni egyetem! hogy a protestáns nyomda, az irodalmi vállalatoknak és pályáza-

toknak sora csatolja a vidéki lelkészséget* még inkább Debrecenhez, mert onnan fog aztán lelkészedés mindenfelé szétáramlani s megfogjuk alkotni a multhoz mindenben méltó jövődöt.

Lencs Géza.

Álljunk résen.

Nagy egyházkerületünk adminisztrálása tagadhatatlan, hogy sok gondot ad. Nem lehet rajta csodálkozni, ha megtörténik, hogy egyes kerekai a nagy gépezetnek megbomlanak, sőt azon sem, ha a hibát a hivatottak néha későn veszik észre.

Ez okból méltányosnak látszik azoknak óhajta, kik adminisztratio szempontjából a tiszántuli egyházkerületet két részre szeretnék osztani.

Különösen nagy szükség van az éber őrállásra jelenleg egyházunk kebelében annyival is inkább, mert az államsegélylyel feltáplált intézeteink tanerői között kerülnek olyanok, kik az egyházas érzületet nem hogy mutatni, növendékeikben táplálni, fejleszteni törekednek, sőt ellenkezőleg kicsinylőleg s gunyolódva azt elnyomni igyekeznek.

Fájdalom, egy legújabbán államosított iskola egyik 25 évig *buzgó* felekezetiinek tartott érdemes tanítója, mihelyt az állam emberévé lett, azonnal lesajnálta nem rég előttem ev. ref. egyházunkat, mondván, hogy: „napjai ennek immár megvannak számlálva!”

És ez az ujdonsült állami tanító ur vezette, oktatta a mi gyermekeinket huszonöt éveken át mint kitűnő ev. ref. felekezeti tanító. Elképzelhetni aztán az eredményt a mit a vallásos nevelés terén az illető elért.

Meg is látszik ennek a nyoma azonnal, ha az illető egyház templomába egy ünnepi istenitisztelet alkalmával belép az idegen, mert még a legismertebb énekeket sem képesek a gyülekezet tagjai orgona kíséret mellett sem helyesen énekelni.

Azonban még ez nem olyan veszedelmes állapot. Vannak nekünk még ennél égetőbb bajaink is. Vannak egyházunk testén sokat dődelgetett, nagy költséget felemésztett részek, a melyek az állam segítsége óta mintegy egyházat képeznek az egyházban, kicsinyelik annak a jó édesanyának a fennhatóságát, a melynek emlőjén a csecsemőkorban felnövekedtek.

Igen, most hogy a nagyobb összegű államsegélylyel gymnasiumaink a kor színvonalára emelkedtek, kezd azok között némelyikben lazulni az ev. ref. felekezeti szellem.

A viláért sem akarom az egyesért az egészet felelősségre vonni; sőt egy gymnasiumnak egyetlen egy felekezetiemberéért azt az egész intézetet elítélni, de mindenesetre jogos az én panaszom akkor, ha annak a gymnasiumnak a tanárát a visszaélés tekintetében figyelmeztették s az elmulasztotta a megtorlást azonnal eszközölni, sőt hallgatása azt mutatja, hogy a bűnössel együtt érez.

Nem akarok még most sivár tényekkel, személyekkel előhozakodni, mert különben is az adott eset egyházi forumok útján tárgyalva lesz, csak azt vagyok

* Szép reménykedés! fájdalom, ma még csak ott állunk, hogy a lelkészek egy része egy egyszerű egyházi lapot se olvas. Előbb való a politikai hírlap, melyet nudításai miatt a család asztalára immár csak válogatva lehet tenni. Szolgálhatnánk nevekkal is. Szerk.

kénytelen megjegyezni, hogy a tiszántuli egyházkerületnek ez időszert van egy olyan gymnasiuma, a melynek VI-ik osztályában az ev. ref. vallásánár Krisztus váltásmunkájáról úgy nyilatkozott, hogy az ő halála, menybemenetele nem igaz stb. . . . Ugyanez a gymnasiumi ev. ref. vallásánár ur a confirmáló növendékeknek azt mondta, hogy az urvacora vételéhez szükségelt imádságok megtanulása felesleges, s tényleg nem is tanított egy urasztali imádságot sem. Midőn aztán egy jeles IV. gymnasistától azt kérdezte egy lelkész ismerőse: „Hát aztán te az urasztalánál hogy imádkoztál?” A felelet az volt: „Sehogy, mert én nem tudok magamtól imádkozni.”

Mint már fentebb is jeleztem, ez ügy felett, habár már ez egy vidéki lapban szellőztetve volt, az illető vallásánár mély hallgatásának ellenére, napirendre térni nem lehet; annyival is inkább nem, mert mint hallám, a nevezett vallásánár urnak, már széklógláló beszéde olyan volt, hogy nem merte az igazgató a gymnasium évkönyvében közzétenni.

Ha ilyen emberek kezében hagyjuk mi gymnasiumainkban a vallásánitást, úgy intézeteink csak bitrolni fogják a keresztyén ev. református nevet, de kihal azok tanulóiból teljesen a vallásos egyházas szellem.

A tiszántuli egyházkerület gymnasiumi felügyelői állást tart fenn, hogy legyen egy ember, a ki hivatalból kötelességből ügyeljen gymnasiumunk felekezeti szellemére. Mély kötelességérzettel áthatott gymnasiumi felügyelőnk kérjük is, hogy az ev. ref. vallásos szellem intenzív ápolását fentartását gymnasiumainkban legszigorubban ellenőrizni sziveskedjék, s a vallástalanságra hajló vallásánárokat ellen a legszigorubban lépjen fel.*

Van még egy dolog, a minek tisztázását ez alkalommal szükségesnek látom. Nevezetesen, mikor az állam a mi tanítóink fizetését kipótolta, nem követelte akármilyen nagy összegű segélyt adott is, hogy de mi iskoláinkat ezután így címezzük: „*Allamilag segélyezett ev. ref. elemi iskola.*” Azt hiszem, nem kívánta ezt az államsegélyes gymnasiumoktól sem. És mégis van olyan gymnasium, mely eldobva addigi pecsétnyomóját ujakat készítettett, ezzel a felirással: „*Allamilag segélyezett ev. ref. főgymnasium.*” Sokat lehet következtetni az ilyen kicsinyesnek látszó dolgokból is.**

Nagyon szükséges tehát hogy résen legyünk, s jobban ügyeljünk öseinknek oly sok erőit felemésztett iskoláinkra, mert ha vagy nem törődünk velök, vagy az emberi érdekek következtében az ilyen dolgokat csak keztyüs kézzel érintgetjük: úgy nagy romlásnak lehet előidézője nagylelkűsködő s liberáliskodó tapintatosságunk.

Felsővégesi.

TANÜGY.

Egy új gymnasiumi vallástani tankönyvről.

(A könyv címe: A keresztyén egyház története. Irtá: S. Szabó József. A középiskolák V. osztálya számára készült. I. rész. A tiszántuli ev. ref. egyházkerület tulajdona. Ára 1 kor. 50 fill. Debrecen 1903.)

* Külön sürgetés nélkül is hiven és buzgón munkálkodik egyh. ker. középiskolai felügyelőnk ebben az irányban is. Szerk.

** A kérdésben az államkormányval kötött szerződés határozhat. Ha ebben nem volt kikötve: akkor igazán kár volt a címet változtatni.

Az egyetemes konvent 1901. évi tanácskozásai kapcsán alkotta meg gymnasiumi tantervét. E tanterv, ha az államszerződés ide vonatkozó intézkedései értelmében nem valósulhat is meg a maga egészében, a középiskolai vallásnevelést illetőleg természetesen csakis ennek rendelkezései érvényesülnek.

A tantervnek a vallásnevelésre vonatkozó része (L. az 1901. évi konventi jegyzőkönyv 216—253. lapjairól a külön lenyomatott „A Magyarországi evang. reform. egyház *Gymnasiumi Tanítástervre* utasító megjegyzésekkel“ címen) a 8—13. lapokon foglalja össze a gymn. vallásnevelésre vonatkozókat, az anyagot és annak feldolgozására a szükséges tájékoztatókat.

Első tekintetre szembeötlő e tantervben a vallásnevelési tananyag újabb, az eddiginél helyesebb beosztása. Nem e tankönyv ismertetésének keretében illő e tárgy körül hosszabb fejtegetésekbe bocsátkozni, csupán csak jelezni kívánom azt, hogy a vallásnevelési tananyag egyháztörténelmi része is szélesebb körben, két osztályra való beosztással nyert ez új tantervben kifejezést. Mindenesetre helyesnek tarthatjuk és e szempontból csak üdvözölhetjük ez intézkedést, mert hiszen a kereszténységnek majdnem kétezer éves történetét egyetlen tanévre szorítani össze, vázlatos ismereteket nyújt e fontos tárgy körül. Vegyük hozzá még a történelmi tananyag képző hatását, a történelmi múlt felmutatása által hasznos tájékoztatásait a jelenre, ami éppen prot. állásponton csak p. o. egy egyháztörténelmi időszaknak, az őskeresztény múlt megismertetésénél oly fontos és tanulságos éppen a jelentősebb: első tekintetre előttünk áll a tantervben az új beosztás értéke és jelentősége.

Van tehát új gymn. vallásnevelési tantervünk, de — fájdalom — nincsenek még hozzá új tankönyveink!

E tekintetben kezdeményező lépéseket találunk a tiszántúli ev. ref. egyházkerület részéről, mely tanügyi bizottsága javaslatára részint pályázati úton, részint megbízásukkal gondoskodni kíván új vallásnevelési kézikönyvekről. S. Szabó József debreceni főgymn. vallásnevelő, az ismert nevű jeles egyházi író és pedagógus bizta meg a gymn. V. és VI. osztályok számára egyháztörténelmi tankönyvek írásával. Ime szerzőnk megbízatásához híven az 1902—903. tanévben új egyháztörténelmi (I. rész) az V. osztály számára elkészült. A mű a szükséges szakbirálat megtörténte után ma már kezeink között van.

Lehetetlen e helyt reá nem mutatnunk az egyházkerület részéről e gondoskodásnak fontosságára! Hiszen mondanunk sem kell, hogy megfelelő tankönyvek nélkül — különösen a jelentős tantervi változások mellett — holt betű a tanterv intézkedése; míg megfelelő tankönyvek mellett élettelé válik az. Meg aztán, ha ily nagyobb egyházi szervezetek későbbben kelnek életre ez irányban, továbbra is a régi, mondhatjuk helytelenebb nyomokon halad a tanítás, kevésbé megfelelő eszközök hiányában szenved a vallásnevelési képzés és nevelés. Egyes szerzők pályázatok vagy megbízások hiányában nem igen vállalkoznak a tankönyvírásnak hosszas és fárasztó, mindamellett lehet, hogy meddő munkájára. Ime e tekinteteket felelt dialmaskodott az egyházkerület a maga tanügyi intézkedéseivel.

A tanterv a vallásnevelési tananyag V. osztályban tananyagul előírja a keresztény egyház megalakulása és belső történetét a reformáció kezdetéig. Bevezetésül szolgál ez anyaghoz az ókori nevezete-

sebb népek vallásos fogalmainak rövid áttekintése. A 116 lapra terjedő tankönyvben tehát a *tananyag megválasztása és annak terjedelme* a tanterv kívánalmainak megfelel.

A tankönyv *beosztását* tekintve szerző az első 10 lapon ismerteti a Jézus előtti polytheistikus vallásalakokat és Izrael vallását. A 10—116. lapokon adja a kereszténység történetét a reformációig. Ez időtartam egyháztörténelmi eseményeit két korszakra osztja: I. A kereszténység elterjedése és diadala az első pünkösttől a magyarok megtéréseig (Kr. u. 33—1000). II. A kereszténység kettészakadása és hanyatlása a magyarok megtérése óta a reformációig (Kr. u. 1000—1517).

Mielőtt e korszakok időtartamában kijelölt kisebb időszaki csoportosításokat felemlíteném, előre jelzem, hogy e kettős korszakra osztása ez időtartamnak szokatlansága mellett is szerencsésnek monható. Tekintve nevezetesen a magyar nemzet keresztény hitre térésének általános egyháztörténelmi szempontból nagy horderejű voltát, — mely egyúttal utolsó mozzanat Európa földén a népek megtéréseben — méltán vehető ez első ezer év külön korszaknak. Így a szerző által tankönyvében mindenütt nyomatékosan kiemelt *magyar nemzeti egyházi szempontok* is csak erősödnek a beosztás által. Tanítási külsőleges szempontból, ha még ma a tanév hármadik időszakának megfelelőleg hármadik csoportra osztott, tanmenetelünkhöz nem egészen illő is a beosztás, annak logikai természetét külső szempontért feláldozni nem lehet. Különben is a jövőt illetően éppen e két csoportra osztás lett a megfelelő, midőn t. i. egyházi körökben is érvényesül az a pedagógiai kívánalom, mely a tanévet két félre osztja fel.

Az első korszakot következőleg *osztja* szerző csoportokra: a) Az apostolok kora (Kr. u. 33—70). b) Az üldözések kora (Kr. u. 70—313.) c) A katolicizmus és arianizmus küzdelme (Kr. u. 313—602). d) A pápaság fejlődésének kora (Kr. u. 602—1000).

A második korszakot pedig: a) Az egyházi és világi hatalom küzdelmei (Kr. u. 1000—1303). b) A pápaság süllyedése s az egyház romlottsága (Kr. u. 1303—1517).

A korszakok eseményeinek ez összefoglalását szerencsésnek tarthatjuk, mert tényleg mindenütt vagy egyháztörténelmi szempontból nyomatékkal bíró mozzanatok, vagy eszmei irányelvek zárkövei ez időszakoknak s e határvonalakon belől egységes karakterisztikus eseménycsoportokkal találkozunk.

A beosztás ismertetésével kapcsolatban mutatok reá *tárgyalási módjára*, mely szerint a történelmi szereplők életrajza keretében dolgozta fel tárgyát; szóval szerző a kidolgozásban nem annyira eszmebeli mozzanatok, vagy események, hanem a szereplők életrajza nyomán halad és tárgyal. Ez eljárás kétségkívül könnyebbé teszi a tanuló előtt a tananyag felolvasását, vonzóbbá a tananyagot, de a történelmi oknyomozásra nem éppen kedvező. Ki kell jelentenünk azonban, hogy szerző lehetősen segít e bajon azáltal, hogy beszövi külön fejezetekben előadását az így elmaradt részeket. P. o. a 23—26. lapokon szól az első keresztény egyházközségek ősi szervezetéről és istenitiszteletéről, a keresztények élete az apostoli korban stb.

A 14 és negyed századra rugó egyháztörténelmi múlt keretéből szerző kihagyta a pápaságnak a hohenstaufokkal folytatott küzdelmeit, legfeljebb célzás az, mit a 83. lapon ide vonatkozólag mond.

Hiányzik a XV. század képe keretéből a reform,

zsinatok rajza. Utalás mindössze, mit a 37. 38. §-ok adnak ide vonatkozólag.

A tankönyv *tárgyi értékét* tekintve különben megjegyeztem, hogy ugy általános előterjesztése, tehát a mű egésze, a különböző részletek, a könyv adatai a történeti igazságnak és hűségnek általában megfelelnek. Botlás, vagy tárgyi tévedések a könyvbe nem csuszta be.

A tárgyi érték méltatásával kapcsolatban kell reámutatnom az egyes fejezetekben az anyag ügyes csoportosítására, a vonzó és kedves kidolgozásra. Az nevezetesen, mit egy-egy szakaszban összefoglal, vonzó egész mindig és kedves üde kép. Akár az apostolok személyének rajzát (11–23. l.), akár egyes történeti szereplők alakját — mint Vald, Viklif 31. és 36 §-ok — ha nézzük a könyvben, a vonzó, üde előadásban kedves az, a mit a szerző nyújt. A mit előbb a történeti pragmatismusra tekintve kárnak jeleztem, t. i. a személyekhez fűzött előadást, kül alak szempontból üdeséget kölcsönöz a tankönyvnek. A hivatott tankönyvíró, S. Szabó Józsefnek általánosan ismert kedves írói modorában, megszólal a könyv minden egyes lapján. Ezért Dóczy Imre gymn. felügyelő javaslatára az egyházkerületi tanügyi bizottság részéről kiválóan szerencsés intézkedésnek tartom, hogy a gymn. vallástani történeti tankönyvek megírásával szerzőnk bízott meg. Tudva még azt, hogy a tankönyv revisióját, nem kisebb tudósnak végezte, mint Balogh Ferencz, a debreceni theologiai akadémián az egyháztörténet tanára, nyilvánvaló előttünk a szerencsés lépés e megbízásban.

A gymn. vallástani tankönyvnek mindenekelőtt könnyen folyó, világos előadásnak kell lenni. A szerzők e szempontot tartva szemelött, nem egyszer lesznek pongyolák a könnyed előadás kárára. Nem egy szerző esik az ellenkező hibába, t. i. tudományos súlyal kívánván felépni, száraz és élettelen előadása. Az ismertetés alatt levő tankönyvben helyesen alkalmazott közép határt látunk e tekintetben, t. i. *megfelelő tartalmat a megkivánt könnyed formában*. Éu főleg e szempont helyes keresztülvitelében látom e tankönyvnek jeles értékét.

Ezek után külön szólanom szükségtelen e mű *stylusáról*. Ismétlésbe bocsátkozom, midőn újból kiemelem, hogy szerző irányja mindenütt világos, könnyen folyó, magyaros. Ugy a történeti alakok megrajzolása, a tények és események leírása, a részletek kidomborítása: a nyelv és előterjesztés kiváló mesterére valának. Néhol tán jelemfestés okáért a kellenél több szinonimákkal dolgozik, vagy jelzőket zsufol össze.

Most, a mikor a könyv már a könyvpiacra van és a tiszántuli egyházkerület gymnasiaumaiban az egyházkerület kiadásában kötelezőleg az 1903–04. tanévben bevételük, nyereségnek tartom bevételét, jó vezérfonal lesz egyháztörténeti oktatásunk első felén. Ez okból legyen szabad a többi egyházkerület gymnasiaumai vallástanárainak figyelmébe ajánlanom. Más új, a megújított tantervhez szabott tankönyvünk egy sincsen még; hogy ugy mondjam, válogatunk jobbés jobb, új és újabb egyháztörténeti tankönyvek közt nincs módunkban, részletessék tehát figyelembe az új tanterv intézkedésének általam vázolt helyességét és ennek nyomán ez új tankönyvet bevéve, tanítsák ezt hiszen nagyfontosságú munkákban csak igaz egyházi érdek fakadhat ebből.

Barla Jenő.

KÖZÉLETÜNK.

Főiskolai anyakönyvtárunk állami dotációja.

Egyházkerületünk hosszas előkészülődés és aggodalmaskodás után (l. egyh. ker. jkv. 1899 : 284 sz. 1900 : 310. sz. 8. p. sat. 1901 : 89. 7. p.) végre is arra határozta volt magát, hogy főiskolánk a muzeumok és könyvtárak országos szervezetébe lépjen be. A belépés folyamánya volt, hogy már a mult évben 8000 k. dotációban részesült főiskolánk könyvtára. A dotáció felhasználásának módozata kérdésében egyházkerületünk részéről tervezetet kellett készíteni s azt áttenni a muzeumok és könyvtárak országos felügyelőségéhez.

Erre a tervezetre vonatkozólag az alábbi megkeresés érkezett egyházkerületünk püspöki hivatalához. Abban a meggyőződésben vagyunk, hogy e megkeresés közlésével az ügynek teszünk szolgálatot, midőn a minden irányban nyilvánosságot sürgető felfogásunk érvényesítésével kellő világitásba helyezzük az ügyek menetét.

A szóban forgó megkeresés tehát a következőleg hangzik :

Méltóságos és főtiszteletű püspök ur !

Méltóztatott velem 1721/1903. számú nagybecsű átiratában az 1902. év folyamán a debreceni ev. ref. főiskola könyvtára részére engedélyezett 8000 korona rendkívüli, és az 1903. évre utalványozott 1000 kor. gyarapítási államsegélynek felhasználására vonatkozó tervezetet azzal a hozzáadással közölni, hogy ez előzetes tervezet a könyvtári albizottság részletes, kimerítő és tüzetes előirányzatával pótolva fog annak idején a Muzeumok és Könyvtárak orsz. Főfelügyelőségével közöltetni.

Méltóságod említett nagybecsű közléséből arra vélek következtetést vonhatni, hogy az államsegély felhasználásának terve még véglegesnek nem tekinthető és hogy nincsen kizárva annak a könyvtár érdekében leendő némi változtatása.

Engedje meg méltóságod, hogy röviden tájékoztassam azon célról, mely a Muzeumok és Könyvtárak orsz. főfelügyelőségét vezérelte akkor, mikor az 1902. évre a debreceni ev. ref. főiskola könyvtára számára tekintélyesebb összeget hozott rendkívüli államsegély gyanánt a magas kormánynál javaslatba.

A főfelügyelőséget e tetemes állami segély kieszközlésénél az a szándék vezette, hogy a debreceni ev. ref. főiskola könyvtára annak segélyével oly nagy hiányok elosztatására törekedjék, melyeknek pótlására saját segédeszközei nem elégségesek. E hiányok mutatkozhatnak a könyvtár feldolgozásában vagy a könyvtár állagában. Akár egyik, akár másik hiánynak elosztatása maradandó eredménye volna a rendkívüli államsegély felhasználásának.

Ezzel szemben Méltóságod említett átirata a 8000 korona rendkívüli segélyt, körülbelül négy egyenlő részre osztva négy különböző célra kívánja fordítani. Teljes mértékben méltánylom e célok mindegyikének fontosságát a könyvtári érdek szempontjából, de attól tartok, hogy az összegnek illetéknéppen való elaprózása nem teszi lehetővé azt, hogy annak segítségével a könyvtár keretében valamely nagy, korszakos alkotás létesüljön.

Ily korszakos alkotásnak tekintem egy nagy, egybefoglaló betűrendes címtár elkészítését. Méltóságod említett átirata első sorban szintén e célt jelöli ki megvalósítandó gyanánt, de tartok tőle, hogy oly cé-

dulakatalogus elkészítésére, a minőt a főfelügyelőség óhajt, az arra előirányott összeg nem elégséges.

Miként Fejérpataky László orsz. felügyelő a helyszínen szerzett tapasztalatai alapján értesített, a könyvtárnak a helyi kataloguson kívül husz szakra osztott betürendes cédulakatalogusa van, minek következménye az, hogy ha valaki valamely műnek melyik szakba való tartozásával nincs tisztában, a szakok legtöbbjét átnézni kénytelen, hogy a könyvre ráakadjon. E hiánynak egyöntetű rendszer szerint szerkesztett egyetemes betürendes cédulakatalogus által való pótlása első rendű szükséglet. E cédulakatalogust, mely a könyvtár gazdagságához képest legalább 75—80.000 lapot fog magában foglalni, olyannak képzelem, a mely az olvasóteremben a könyvtárlátogatók közhasználatára van bocsátva. Ezért annak elmozdíthatlan, összefűzött kartonlapokra kell írva lennie, melyeknek rendjét a használat nem bontja meg.

Eltételezve az anyag beszerzésének költséges voltától és a hozzá való fiókok elkészítésének költségeitől, e munkát mielőbbi befejezése alkalmazzandó kiegészítő személyzet által, az állami rendkívüli segélynek tekintélyes részét fogja igénybe venni.

Célszerű volna ezt az alkalmat felhasználni arra is, hogy egyúttal a könyvtári reálkatalogusra is megtörténjenek az előmunkálatok, még pedig legalkalmasabban az által, hogy a címtár cédulái egyszerre két példányban készülnek, az egyik a betürendes, a másik a tárgyak szerint csoportosított katalógus számára.

A nagy címtározási munkálatokkal kapcsolatban megtörténhetik a könyvtár általános revíziója, mert kétségtelenül előfordul a debreceni főiskola könyvtáránál is az az eset, a mi nagyforgalmu könyvtáraknál mindennapos, hogy sok könyvnek nincs cédulája, s a cédulának nem felel meg a könyv. Csakis e nagy revízió megtörténte után állapítható meg pontosan a hiány és konstatalható a duplumok állaga.

Véleményem szerint e nagy munkát, mely rövid idő alatt csakis rendkívüli munkaerő igénybe vételével hajtható végre, a Méltóságod nagybecsű átiratában jelzett összegnél jóval többet fog igénybe venni, valószínűleg a rendkívüli államsegély nagyobb részét.

E munkával kapcsolatban hajtható végre a kéziratok címtározása is. Ezt az alkalmat fel lehetne használni a különböző helyeken, az egyházkerületnél, a főgymnasiumnál és a könyvtárban őrzött hasonló természetű kéziratok könyvtári anyag egyesítésére és katalogizálására is. Csakis e címtárak elkészülte után lehet egyes csoportok nyomtatott katalógusainak közzétételéhez fogni.

Az állami rendkívüli segélynek az elmondottak által igénybe nem vett esetleges maradványa az 1903. évi 1000 kor. állami segélyvel egyetemben a könyvtári állományban már most is konstatalható hiányok pótlására lesz legcélszerűbben fordítható. A főfelügyelőségnek tudomása van arról, hogy a könyvtárnak nagy sorozatos kiadványok, könyvtári alaplakok, encyclopaediák, szótárok tekintetében nagyok a hiányai.

Ez alkalom legjobbnak kinálkozik a könyvtári hiányok tervszerű kiegészítésének megkezdésére. E művelet folytatásában a főtiszteletű egyházkerület ezentul is számíthat a főfelügyelőség készséges közreműködésére.

Tisztelettel kérem Méltóságodat, hogy a felügyelőségnek a fentebbiekben vázolt álláspontját magáévá tenni és a könyvtári albizottságot e program részle-

teinek kidolgozására felhívni és az eredményről a főfelügyelőséget értesíteni méltóztassék.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.
Budapest. 1903 jul. 13.

Fraknoi Vilmos,
a muzeumok és könyvtárak orsz.
főfelügyelője.

K Ü L F Ö L D .

Külföldi egyházi szemle.

(Delitsch berlini professor harmadik felolvasása; Schwartz heidelbergi lelkész felmentése; Gróf Hoensbroech és Dasbach; a coelibatus gyümölcsei; a kath.-ok száma az Egyesült államokban.)

Ápril. 17-én tartotta *Delitsch* berlini professor harmadik felolvasását a „*Singakademie*“-ában, a német császárpár jelenlétében. Ez alkalommal a Babyloniában szerzett „utazási élményekről, benyomásokról“ emlékezik meg, inkább felfedezéseiről, a bibliát illetőleg keveset szól. Az ország hajdani termékenységét, kellemességét festi szép szavakban s összehasonlításokat teszen a jelen állapotokkal. Leírja az utazással járó kellemetlenségeket; szól az óriási hősegről, a mely 40°—60° Celsiust is elér. sőt a persiai tengeröbölben 7 napon át a legnagyobb szélesendben 50° (Reaumur) hőségben folytatták utjokat. Nappal a legyek kinn vannak az utast, éjjel pedig a különböző és nagy számú élősködő állatok alkalmatlankodnak. A felfegyverezett benschültek vadsága és rablási-szenvedélye is elég sok kellemetlenséget okoz. A lakosság erkölcsel, eszközei, munkálkodása évszázadok óta alig változtak valamit.

Az ásatások csodálatraméltó tárgyakat, építvényeket hoznak felszínre, a melyek az őslakók szellemi, erkölcsi műveltségét, testi ügyességét a legszebben commentálják. Naplányra kerültek eddig:

Nabugodnezár palotája, a nagy, ünnepélyes alkalmakkal *processiókra használt utca*, a város *kapuja*, két (2) *templom*, a melyeknek egyike a nyugalom Istennőjének volt szentelve.

Felolvasásának végén az ékirásról hangoztatta elmeletét, s végre azon kilátásának adott kifejezést, hogy ez ország a Mindenható Isten szeretete és kegye alatt, új életet fog nyerni ismét, melyhez az újabbkor vívmányai, az ásatások, nagy mértékben hozzá járulnak. Határozottan kijelenté: dacára a sok támadásnak, a mely őt minden oldalról érte, mely őt erkölcsileg tönkre tenni igyekezett, mely őt a királyi pár kegyéből akarta kivetni, — tovább fog kutatni, dolgozni és positiv munkálkodásának eredményét igyekezik a vallásos eszmék, a vallás-történelem tisztázására fehasználni. Örvendetes reá nézve az eredmény már is, s ellenségeinek sikertelen törekvése pedig jóleső érzéssel tölti el kebelét.

Ez a *Delitsch* harmadik felolvasásának rövid tartalma. Annak a kincsnek a gyarapítására szánta ő ezt, mit előbbeni, szenzációt keltő munkájában lerakott volt. A legegyszerűbben, mentve minden frásistól, hamis következtésektől; állításait igazolja mindig a leletek faragott és írott emlékeivel. Hisszük, hogy magyar nyelvünkön is nemsokára élvezhetjük a híres „*Biblia és Babylonia*“ folytatását.

* * *

Legközelebbi külföldi szemlémben emlékeztem meg, *Schwartz* heidelbergi lelkész, „*Papst Leo vor dem*

Richerstuhl Christi“ című munkájának rövid tartalmáról. E munka miatt a nevezett lelkész perbe fogott, s esküdtbiróság elé állított. Külföldi lapok hozták amaz örvendős hírt, hogy az esküdt-biróság egyhangu véleménye alapján Schwartz lelkész *felmentett!* Nem érdektelen megjegyezni, hogy az elnökség tagjai mindnyájan katolikusok voltak, s az esküdtek közül is összesen haton (6), szintén.

A vádpontok a melyek Schwartz „*Az egyház fetisimádása*“ című cikkéből szedettek össze, a következők:

„Az egyház sákramentoma (kath. tan szerint!) lealacsonyítja az embert az oktan állatok nivójára.“

„Az ostya tisztelete nem egyéb, mint bármely fetis imádása.“

„Az ostya csak egy darab tárgy, azaz magábanvéve holt anyag; a ki ezt tiszteli, ennél alacsonyabb bálványimádást még képzelni sem lehet.“

„A bálványimádás az embert állatiassá teszi.“

„A fetismus következményei papokra, laikusokra, mindenkire állatias szellemtelenség.“

„A kath. egyház legfőbb parancsa a lelkiismeret ellen cselekedni, vagy a gonoszt tudatosan tenni.“

„A pápa teszi ezt minden embernek legfőbb kötelességévé, hogy az egyháznak hasznára a gonoszt tudatosan cselekedje.“

„XIII. Leo pápa tettei, gondolkodása Istenellenesek.“

„XIII. Leo pápa ápolója és nemzője minden gonosznak a földön.“

Kemény vádak, nem csoda, ha a kath. egyház vezetősége megtorlással igyekezett élni. A törekvés balul ütött ki. Az ítélethozatal Schwartznak kedvezett. A szabadelvű gondolkodás diadala ez Baden-Baden-ben, milyenről nálunk az ultramontan heccnek napjában álmodni sem lehet!

* * *

Hoensbroech gróf és Dasbach r. kath. káplán közt érdekes levélváltás történt a múlt hóban. Jezsuiták méltó gyermeke, türelmetlenkedéseiről ösmeretes hecckáplán, nyílt levélben szólította fel a tudományos képzettségű világot a „Germania“ című lap ápril. 1-én megjelent számában arra, hogy bárkinek, a ki bebizonyítja, hogy ama tétel: „*A cél szentesíti az eszközöket*“ a jezsuiták irataiban felfedezhető, ő (t. i. Dasbach) 2000 frt.-ot fizet!!

Gróf Hoensbroech pályázott a 2000 frtra; de mielőtt bizonyítékaival előállott volna, nyílt levelet intézett a merész káplánocskához, a melyet érdekességénél fogva szószerint ide iktatok:

„A rixdorfi kath. nagy-gyűlésben ez esztendő március 31-én, a „Germania“ ápril. 1-én kelt tudósítása szerint ön nyilvánosan kijelentette, hogy 2000 frtot fizet annak, a ki bebizonyítja, hogy ez alaptétel: „*A cél szentesíti az eszközöket*“ a jezsuita iratokban felfedezhető.

A nyilvános gyűlésben adott szavánál fogom önt és késznek nyilatkozom a bizonyítékot meghozni.

Nem a mint ön talán gondolni fogja, a 2000 frt. viz engem ezen lépés megtévére, — habár szívesen megengedem, hogy nagy örömet fog nekem szerezni, hogy önt éppen ilyen alkalomból 2000 frt. lefizetésére kötelezzem — hanem az a tudat, hogy éppen ebben

az időben, a midőn a jezsuita-rendnek leleplezése körül forog a tárgyalás, fontos jelentőségű bizonyítani, hogy vajjon felfedezhető-e a fenti tétel a jezsuita iratokban, vagy azzal a jezsuiták igaztalanul vádoltatnak.

Önre bizom azt, állapítsa meg, miképpen kelleszen ezen bizonyítékot vezetni. De elengedhetetlen föltételek azonban ezek:

1. hogy a bizonyítás nyilvánosan akár írásban, akár szóbelileg történjék;

2. hogy az ön által kinevezett 6 (hat) ítélő bíró egyik német iskola rendes, nyilvános egyetemi tanárjai legyenek, a kik felerészben kath. felerészben a prot. valláshoz tartozzanak, és szavazategyenlőségénél egy hetedik szintén ön által megnevezett Mózes vallásu egyetemi tanár szavazatlendítés végett; mert, nem annyira vallásos-dogmatikai, mint sokkal inkább kultur-ethikai kérdés forog szóban, s így teljesen jogos,

3. hogy a döntés eredménye, az ön aláírásával ellátva, a következő kath. ujságokban tétessék közzé:

„*Kölnische Volkszeitung*“, „*Tremonia*“ (Dortmundban jelenik meg), „*Deutsche Reichszeitung*“, „*Westfälischer Merkur*“, „*Leo*“, „*Trierische Landeszeitung*“, „*Märkische Volkszeitung*“, „*Schlesische Volkszeitung*“, „*Ausburger Postzeitung*“, „*Mainzer Journal*“, „*das Vaterland*“, stb.

Ha ön az én felhívásomnak bárminő módon négy héten belül nem tesz eleget, úgy tekintem az ön hallgatását, mint a ki elősmeri, hogy az alaptétel: „*A cél szentesíti az eszközöket*“ valóban felfedezhető a jezsuita iratokban, és a 2000 frt. általam jogosan (de jure) megnyeretett. *Grosz-Lichterfeld*, 1903. ápril. 10. *Gróf Hoensbroech*, a „*Deutschland*“ haviirat kiadója.

A „*Trierische Landeszeitung*“-ban a következőképpen válaszolt *Dasbach*:

Legközelebb legyen megjegyezve, hogy én nyilatkozatomban világosan kijelentettem, a mi különben magától érthető, hogy itt e tétel: „*A cél szentesíti az eszközöket*“ abban az értelemben értendő, a melyben a jezsuita rendnek tulajdonítatik, nevezetesen, hogy minden önmagában erkölcsileg elvetendő cselekmény, ha az véghezvitetik, mint eszköz szolgál valamely jó célnak elérésére, erkölcsileg megengedhető.“

Ez a megjegyzés szükséges, mert az említett alaptétel más értelemben véve helyes, nevezetesen a következő értelemben: „Egy önmagában véve közömbös cselekmény, a mely erkölcsileg se nem jó, se nem rossz, de jó, ha valamely jó cél elérésére használtatik.“

Hoensbroech gróf ur nagylelkűen rám bizta, hogy „állapítsam meg a bizonyítás menetét“ — maga részéről azonban, mint elengedhetetlen föltételt — a bíróság megállapítását, — kikötötte.

Minden elfogulatlan belátja, hogy én egy zsidó professzorral keresztény-morális kérdés felett nem tárgyalhatok. Még prot. professorok is elhibázhatják a középkori theologiai jelzés helyes magyarázatát. Például: a híres *Ranke* professor a „*Pápák története*“ című munkájának I-ső kötetében a jezsuita szabályokban e szavakat: „*superior potest obligare ad peccatum*“ így fordította: „Der Obere kann zu einer Sünde verpflichtet“ a hatodik (6) kötetben azonban elismerte, hogy ez így értelmezendő: „der Obere kan *unter* einer Sünde verpflichtet“ azaz parancsot adhat ki, s annak áthágását mint bünt jelenti ki.

Ily körülmények közt bizonyos elővigyázat az ítélőszék műveltségét illetőleg szükséges.

Az a gyűlölet, melyet gróf *Hoensbroech* levelének

nyilvánosságra hozásánál tanusít, ilyen elővigyázatot föltételez.

Legközelebb bővebben fogok válaszolni. Trier, 1903. ápril. 16. *Dasbach*.

Minő jezsuita fogás, szellem világlik ki e sorokból: a valóságnak elesürése-csavarása. E sorok megírásánál szerzője sokkal előbbvigyázó volt, mint a 2000 frt. kitűzésénél. Ha *Dasbach* megfogva nem érezné magát, azonnal kezébe csapna Hoenbroechnek: áll a szavam! De ez egyszer alapos kelepcebe került a róka...

* * *

A *papi nőtlenség* szép (?) virágos mezejéről egy érett gyümölcsessel találkozunk — a külföldi lapok tudósítása szerint — Berlinben a büntető bíróság előtt. Az első foku bíróság (K.) katolikus lelkészt sujtotta, már Isten tudja hanyadik társával egyetemben, erkölestelen üzelmeiért, csábításáért, gyalázatos tettének megfelelő módon. A vádló lány elpanaszolta, hogy mindaddig, míg a vádolt lelkészszel meg nem ösmerkedett, erkölcsös életű volt; de a „szelid pásztor“ csábításai zaklatásai elől nem tudott kitérni. Havonkénti tartásdíjjal kecségtette, s teljes biztosítékkal egész életére.

Midőn célját elérte a lelkész, utána nemsok idő múlva a megígért pénz-segély maradozni kezdett, végre teljesen megszűnt. A lelkész kötelezte magát ösmeret-ségök kezdetén 1000 márkát, később ismét 1000 márkát folyósítani. Dacára a többszöri felhívásnak és fenyegetésnek, a lelkész ur nem fizetett, s köteletségének nem volt hajlandó eleget tenni. Hiába fenyegette őt püspökkel, pápával a nő: nem lett eredmény. Végre a bíróság pártját fogta a panaszosnak, s a vádolt lelkészt egy évi fegyházra, s a költségek megtérítésére ítélte!

A papi nőtlenség gyümölcse, az „egyedül üdvözítő“ apanyaszentegyház rendkívüli nagy dicsőségére!

* * *

Az *egyesült államok* kath. lakosságainak száma a legújabb statisztika szerint: 10.976.757; 1890-ben: 8.301.307 volt, tehát az az absolut gyarapodás 12-esztendőn belől: 2.675.390: Ugyan-e 12 esztendő alatt 3.705.184 róm. kath. telepedett le az egyesült államokban; tehát nem szaporodás, hanem 1.029.794 lélek vesztesége volt a kath. egyháznak az utóbbi 12 év alatt!!! A kath. egyház pedig igyekezik ebből is propagandát csinálni, s úgy tünteti fel a helyzetet, hogy az amerikai élet is kedvező lenne az ultramontán tabor gyarapodására. Mint a számok igazolják, ez éppen nem áll. Ez időszerint Magyarország az a terrenum csupán, hol a papizmus anyagi gazdagságának erejével hódításokat tehet. Azokon a helyeken, hol eddig a katholicizmus virágkorát érte, ma kedvezőtlen reá nézve a levegő, a talaj. Spanyolország mozog; Franciaország elkeseredett küzdelmet folytat ellene; Ausztriában pedig valóságos forradalomná vált a hívek elszakadása az egyháztól. A legújabb statisztikai adat szerint, mely teljesen megbízható forrásból ered, 1902-ben 4624 személy lépett ki a kath. egyház kötelékéből; 1898. óta pedig máig 24,304-re teszik az áttértek számát.

Birtha József.

Levél a szerkesztőhöz.

Tägerweilen, Schweiz, 1903. jul. 8.

Kedves barátom!

Kedves köteletségemnek tartom becses lapodat a távolból néhány sorral felkeresni. Itt vagyok újra a

kedves Schweizban, a melyről mi, ha összejövünk, oly sokat szoktunk beszélni. Itt időzöm jelenleg egy kedves barátomnál, Frauenfelder Arnold lelkésznél, a ki 1899. augusztusban három hétig időzött nálunk. Megragadom az alkalmat, hogy röviden megismertessek e lap olvasóival egy schweizi falusi református egyházat.

A község nem messze fekszik a bódeni tótól Thurgau kanton éjszaki részén. A lakosok száma 900 s mindnyájan reformátusok s igen vallásosak. A templomba járással a lelkész nagyon megvan elégedve. Egyébiránt a hívek felfogása vallás tekintetében liberális. Ezen irányzatot képviselte már a jelenlegi lelkész elődje is, a ki 50 évig lelkészkedett itt. Ő volt egyszersmind az esperes s a thurgau egyháztanács elnöke. Frauenfeldert a mult év december havában választották meg.

Maga a község rendkívül csinos. A lelkészlak emeletes s 12 szobája van. A templom igen szép s benne nagy tisztaság van. Orgona van szintén s érdekes, hogy a jelenlegi orgonista, a ki egyszersmind tanító, katolikus. Az egyházközség fizeti. Az iskolák államiak; van alsó és felső népiskola. Az iskoláztatás 8 évig tart, sőt még azután is télen minden héten egyszer délután egészen husz éves korukig oktatásban részesülnek a növendékek. A mi a vallásoktatást illeti, az alsó osztályokban a tanító, a felsőbbekben a lelkész tanítja a vallást. A konfirmandusoknak 16 éveseknek kell lenniök, azaz el kell érni a 16-ik évet, a midőn az urasztalához járulnak. A konfirmáciora való előkészítés ujevntől nagypéntekig tart. Maga a konfirmacio nagypénteken délután történik meg. Az idén 25 konfirmandus volt.

A mi az egyházszervezetet illeti, az a következő: A kantonban a legfőbb egyházi hatóság a kantoni egyháztanács, a mely 7 tagból áll, 3 világiból és 4 egyházból. A zsinat rendszeren két évben jön össze. A tágerweileni egyházi elöljáróság 7 tagból áll. Ez intézi az egyházi ügyeket s gyakorolja természetesen igen szelid alakban az egyházfegyelmet, gondoskodik a szegényekről. Ugyanis a szegények gondoskodása az állam részéről az egyházra van bízva s hogy ez milyen áldásos így, mindenki láthatja.

A polgári házasság a mult század hetvenes éveiben hozatott be Schweizba. Itt senki sem mellőzi az egyházi esketést. A házaspárok az esketés után emléklapot szoktak kapni, a mely igen csinos kiállítású. Az esketés és a kereszteleés mindig a templomban megy végbe, kivéve, ha sürgősen kell keresztelelni. A temetési szertartás a templomban történik, a hol a lelkész röviden vázolja az elhunyt életét s aztán felveszi a textust s halotti predikációt tart. A lelkész nem kíséri ki a halotyat. A betegeket megszokta látogatni s télen a Männervereinban felolvasásokat tart. Vallásos iratokat szokott kiosztani. Felügyel a szegények gondozására, a melyre a politikai község évenként bizonyos összeget szavaz meg. A mult évben 5766 frankot költöttek a szegényekre. Minden évben külön nyomtatott füzet számol be a szegények ápolásáról.

Sajnálom, hogy az idő rövidsége miatt csak ilyen keveset írhatok ezen úgy gondolom mindenkit érdeklő tárgyról,

szerető barátod:

Veress István,
ev. ref. lelkész.

Amerikai egyházi mozgalmak.

Az Egyesült Államok területén levő magyar református egyházak jövőjére nagyfontosságú határozatok

hozattak jun. 29-én Pittsburgban tartott lelkészi értekezleten és jul. 1-én Irwin, Pa.-ban tartott misziói gyűlésen.

E gyűléseken a következő magyar. ref. lelkészek voltak jelen: Harsányi Sándor, Csutoros Elek, Kalassai Sándor, Virág István, Kuthy Zoltán, Kovács Béla, Basso Béla és Harsányi István. Az értekezlet ki-mondta a magyar ref. egyházmegye megalakításának szükséges voltát az Egyesült Államokbeli református Egyház keretében. Az előterjesztett alapszabályok az itteni és az ottani egyházi törvények értelmében lettek módosítva és elfogadva s rövid időn megfogjuk tenni a lépéseket hogy az egyetemes egyház (Reformed church in the united States) is elismerje ez egyházmegyét s így belügyeinket függetlenül intézhessük el.

Az amerikai Presbyterianus egyház nem régiben ajánlatot tett levélileg az otthoni egyháznak, hogy az itt élő magyar reformátusok között széles körű misziói actiót indít, ha e törekvésében az otthoni egyháztól erkölcsi támogatást nyer.

A konvent jegyzője megkeresést intézett az amer. magy. ref. lelkészekhez, hogy miként vélekednek Dr. Róbert ajánlata felől? A pittsburgi lelkészi értekezlet teljesen méltányolva presbyterian testvéreink e Krisztusi szeretettől áthatott ajánlatát, mégis visszautasítandónak tartja azt a következő indokokból:

1. Dogmatikus eltérés van a presbyterian és református egyházak között.

A presbyterian egyház a Westmünsheri katechismus alapján áll, továbbá elvetik részben a praedestinatio elvét, nincsen náluk confirmatio, csak a Vasárnapot szentelik meg, ellenben a nagy ünnepeket Husvét, Karácsony, Nagypéntek stb. nem. Az urvacsora kiosztásának módja eltérő a miénktől.

2. Legnagyobb foku hálátlanság volna, ha elszakadnak a Reformed Church in the united States-tól, melyhez történelmileg és hitelvileg legközelebb állunk s a mely egyház oly nagylelkűen és önzetlenül támogatja az egyre másra keletkező magyar ref. egyházakat az utolsó 10—12 év alatt.

A Dr. Roberts levelére adandó válasz megírásával Kalassay Sándor, Kuthy Zoltán és Harsányi István bizattak meg. Rev. Basso Béla ki eddig a congregationalista egyház keretében működött, kéri felvételét a református egyházba gyülekezetével együtt. Az értekezlet a legnagyobb örömmel tesz eleget e kérésnek.

Az értekezlet meleg pártolásra ajánlja a Magyar Keresztyén Társaság ügyét s Harsányi Istvánnak a kezdeményezésért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Az értekezlet kívánatosnak tartja, hogy az egyház javára rendezett táncmultságoknál a szeszes italok mérése megtiltassék.

A Keresztyén Ifjak Egyesülete (young men Christian Associatian) felkérteik hogy oly helyeken, hol a magyarság nagyobb számmal van, magyar osztályokat alakítson, hogy így ifjainkat megmentsek a testi és lelki elzüléstől. Ez ügyben Harsányi Istvánt bizza meg az értekezlet hogy tegyen lépéseket a y. m. c. a. központi igazgatóságánál.

Örömmel vétetett tudomásul, hogy a Sundai school board e sorok irójának kérésére 600 dollárt szavazott meg egy magyar nyelvű Vasárnapi Iskola-újságra, mely a bibliának egyes részeit magyarázza népszerű modorban Vasárnapról vasárnapra.

A missioi hatóság jul. 1-én Irwinben tartott gyűlésén a következő összegeket szavazta meg magyar egyházi célokra:

New-York 600 dollár, Passaic 400 dollár üresedésben, Trenton 350 dollár, So Norwalk 460 dollár, Bridgeport 360 dollár, Phöenixville 400 dollár üresedésben, Pert amboy 600 dollár üresedésben, Johuttown 500 dollár, Homestead 500 dollár Cleveland 300 dollár, Lorain 600 dollár, Toledo 600 dollár üresedésben, Chicago 500 dollár üresedésben, Mont Carwel 200 dollár üresedésben, Utazó missionarius 500 dollár, 2 ösztöndíj itt tanuló magy. theologusoknak 400 dollár üresedésben. Uti költség 200 dollár. Összesen 7470 dollár.

Ezenkívül a clevelandi magy. ref. egyháznak 7000 dollárnyi kölcsönt az ott építendő új kö templom javára.

Tehát így összesen 14,470 dollárt, azaz 72,350 koronát egy évre csak azért hogy a magyar reformátusok a saját édes anyanyelvükön hallhassák az Ur Igéjét és hogy erkölcsileg, vallásilag el ne zülljenek ez új haza földjén.

Bizony ez az egyház elmondhatja, hogy hü követője Jézus Krisztus tanainak: Elmenvén tanítsatok minden népeket . . .

Tiffin, Ohio.

Harsányi István,
utazó misszionarius.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Apponyi Albert gróf házelnök parentálása.** Éppen nem lépjük át azt a lineát, mely egyházi lapunk elé politikai kérdésekben határvonalat húz, ha az országgyűlési képviselőház elnökének, Apponyi Albert grófnak egy pár megjegyzést fűzünk ama beszédehez, melyben a meghalt római pápát elparentalta. De ha mi nem tévesztjük szem elől, hogy nekünk politizálni nem szabad, mihez nincs is semmi kedvünk: másfelől a mi tisztelt politikusainktól és azok között éppen egy házelnöktől, Apponyi Albert gróftól szintén elvarnók, hogy mint politikusok, ők se lépjenek át azt a határt, a melyen túl már a felekezeti érdekek és tekintetek szemmel láthatólag sértve vannak. A jogos indignáció hangján kell azonban konstatálnunk, hogy Apponyi Albert gróf, az országgyűlés képviselőházának elnöke fent jelzett parentálásában éppen ezt a határt lépte át. Hogy XIII. Leó, a meghalt római pápa, akár mint ember, akár mint a római vallásuak pápája csakugyan olyan volt, mint a milyennek őt Apponyi Albert gróf, a ki tudomásunk, a köztudat szerint is a jezsuiták kollegiumában nevelt hü katolikus férfiú, ékes szavakban festette, abban mi éppen nem kételkedünk, legfeljebb oda teszünk egy nagy kérdőjelet, mintha magyar hazánk iránt hangsúlyozott nagy szeretetének valami áldást hozó befolyása lett volna a hazai különböző vallásuak békés egyetértésére, hazafias együttérésére. Nincs is ellene kifogásunk, ha a magyar haza országgyűlési képviselőházának falain kívül ezt a felfogását Apponyi gr. urbi et orbi az eloquentia minden erejével hirdeti is. De hogy mit tartozik a római pápa halála a magyar képviselőházra, melynek padjain nemesak római vallásu, de protestáns, sőt zsidó képviselők is nagy számmal ülnek: azt megérteni teljességgel nem tudjuk. Ha mégis praecedensre lehetne hivatkozni! De ilyen sem IX. Pius halálakor, sem az azóta vagy az előtt elhunyt és a protestáns egyházban nagy vezér szerepet vitt egyházi vagy világi egyének elhunytá alkalmával soha meg nem történt. Ime, ez mutatja nálunk a fogalmak összefogását, és demonstrálja azt a hires fe-

lekezeti egyenlőséget, melyet sokan, némelyek ugyan a magyar államkormány megbélyegzésére, mások pedig a felvilágosodott kor dicsőítésére közéleti viszonyaink templomának az ajtajára kiakasztani oly igen szeretnek. És ezek után azt kérdezzük: mi van még hátra? Ha a képviselőházban a különböző vallást követők seregében a kálvinista képviselő is bele kényszerítették, hogy assistáljon, míg a római vallású házelnök a maga felekezetének papját elparentálja: mi következik ezután? Nos tehát jogosan sorba következhetik a mohamedánok, budhisták, a görög keletiek, a zsidók vallási főbb embereinek, vagy akár a dalai lámának az elparentálása. Mi azonban egyebet is látunk e jelekben: a klerikalizmus szívós kitartása mellett folytatott újabb térfoglalását. Hát csak legyünk vigyázók. Ha valaha erősítettük a református Sion falait: most emeljük fel azokon a védő bástyákat, hogy ezeknek ormain a tiszta lelkiismereti szabadság, a szellemi felvilágosodás zászlója sértetlenül maradjon. A fekete csuhások hada mind merészebben nyomul előre, próbacsatározásokat kísért, kémszemléket erőszakol . . . Ébren legyünk, kezünkben a munkával, a tudományyal s a védekező fegyverekkel, mert nem tudhatjuk, hogy a régóta üzőtt aknamunka hol üti fel fejét.

— **A debreceni lelkészválasztás ügye.** A debreceni egyházközség presbyteriuma 29 szavazattal 19 ellenében azt határozta, hogy üresedésben levő lelkészi állomását pályázati hirdetés útján óhajtja betölteni. A kisebbség a határozat ellen felebbezést adott be az espereshez, mivel be tudja igazolni, hogy a választók $\frac{2}{3}$ -ad része meghívást kíván eszközölni. Az esperesi hivatal a hozzá felterjesztett okmányokból meggyőződést szerzett a felől, hogy a debreceni gyülekezet nagy többsége **Szele György** bakonyszegi lelkészt kívánja meghívni, és így a presbyteriumban mutatkozó többség tulajdonképpen a gyülekezet többségének akaratával szemben kiserelte meg a saját privat akaratát érvényesíteni. A törvények értelmében az esperesi hivatal a presbyteri határozatot megsemmisítette s megfelelően intézkedett, hogy a meghívással járó további hivatalos teendők foganatosítása céljából szereztessék be a gyülekezet többsége által meghívni óhajtott **Szele György** bakonyszegi lelkész és debreceni egyhm. tanácsbíró minősítési bizonyítványa, ennek hozzá leendő felterjesztése után a presbyterium alkalmazkodjék a törvényes rendelkezésekhez. Mellesleg említjük meg, hogy értesülésünk szerint némelyek felülven a presbyterium határozatának, egyik pályázni vágyakozó férfit érdeklében ugyancsak megkezdték a „kilineselést“, e házaló atyafiak közt egy pópista vallású cipészmeister is nagy (!) tevékenységet fejt ki. Szomorú dolog volna, ha csakugyan úgy volna! Mi reménykedünk, hogy a választók közül egy sem engedi az ilyen fogással félrevezeteni magát, hanem csatlakozik a nagy többségnek már is megnyilatkozott akaratához . . .

— **Lelkészképesítő vizsga.** Ugy az első, mint a második lelkészképesítő vizsga ez évi szeptember hó 14–17-ig fog megtartani. A jelentkezés szept. 14-én d. u. 4 órakor lesz a püspöki hivatalban, az írásbeli és szóbeli vizsgák 15-én kezdődnek, s tartanak a következő napokon is. A készítenő írásbeli munkálatok felől jövő számunkban hozunk tudósítást.

— **Értesítés.** Tiszántúli evang. reform. egyházkerületünk főgymnasiumaink növendékeire vonatkozólag a pótló és javító érettségi vizsgálatok ez idő szerint hódmező-vásárhelyi ev. reform. főgymnasiumunkban fognak megtartatni. A főtiszteletű és méltóságos

elnökség a pótló vizsgálatokról az *írásbeli*ekre szept. 3. 4. 5. 6. és 7-ik napjait tűzi ki, míg a *szóbeli*ekre szept. 10. 11-ik napjait rendeli. E határidőt az érdekelt tanulók gondosan tartsák szemök előtt. Ugy a javító, mint a pótló érettségi vizsgálatot letenni óhajtó tanulók az e végre szükséges engedély megnyerésére Főtiszteletű és Méltóságos **Kiss Áron** tiszántúli ev. ref. Püspök urhoz még e hónap folyamán okvetlenül folyamodjanak. **A hódmező vásárhelyi ev. reform. főgymnasium igazgatója. Futó Mihály** s k. igazgató.

— **Sajtóhibaigazítás.** A lapunk f. évi 27., 28., 29. számaiban megjelent: „A cél felé“ c. vezércikkbe becsuszott sajtóhibákat summásan a következőkben igazítjuk ki: A 27-ik szám 417-ik lap 2-ik columna felső 8-ik sorában csábitólag helyett: *átalakítólag*; ugyan-ezen lapon a „Faust“ idézetben összemenni helyett: *tönkremenni*; 418. l. 1-ső col. felső 5-ik sorában haneha helyett: *hanaha*; u. a. l. alsó 5-ik sor: mikrokosmosából helyett: *makrokosmosából*; a 28-ik szám 430-ik l. 2-ik col. felső 7–8 sor: tapodás helyett: *csapodás*; 431. l. 2-ik col. felső 5-ik sor: lobog helyett: *lebeg*; u. a. l. alsó 10-ik sor: nemzedék helyett: *menedék*; 29. sz. 443. l. 1-ső col. felső 7-ik sorában: anyaga helyett: *a maga*; u. a. l. 2-ik col. felső 4-ik sor: „ő szavából“ helyett: „ős zavarból“; 444 l. 1 ső col. felső 1-ső sor: minusiosiusról helyett: *minusiositástról*; u. a. l. 2-ik col. alatt az idézet ekként helyes: Flammáron: „Népszerű csillagásztan“ (Ford. Dr. Hoitsy Pál) II. kötet 146. lap. A 445. lap 2-ik col. felső 12-ik sor elérvén helyett: *elértevé*; 446-ik lap 2-ik col. felső 14-ik sor isteni életünk helyett: *itteni életünk*; 447-ik lap 1-ső col. alsó 21-ik sor. Kunn helyett: *Kuun*; u. a. l. 2-ik col. felső 9-ik sor járunk helyett: *járnunk* olvasandó.

— **A mi hitünk és predikálásunk.** Ez alatt a cím alatt írott és adott ki Vásárhelyi Zsigmond jelenleg már szamosujlaki lelkész 173 oldalra terjedő s 25 egyházi beszédet tartalmazó kötetet. Ezzel az alkalommal csak jelenteni kívántuk a mű megjelenését. Célunk, midőn időnk engedi — hogy tüzetesebben is foglalkozunk a kiváló beszédekkel, melyekről egyházi laptársaink már is a legnagyobb elismerés hangján emlékeztek meg. Ára 4 korona, a mű a szerző tulajdona. Egy rövidke bepillantás is elég arra, hogy a mű megszerzését még azoknak is őszintén ajánljuk, a kik különben ritkán s legfőleg kivételesen vesznek igénybe segédforrásokat.

— **Lelkészválasztás.** Értesülésünk szerint az öcsödi tekintélyes gyülekezet Csapó Péter téglási lelkészt választotta meg üresedésben levő lelkészi állására.

— **A mezőturi ev. ref. főgymnasiumban** a beíratások f. évi szeptember 1–4. napjain tartanak. E főgymnasiummal kapcsolatban *tápitézeti* és *internátus* is van. A *tápitézeti*ben, melynek helyiségei a főgymnasium épületében vannak, 60 növendék éllemezhető, kik minden növendékre egyenlő arányban megszabott mennyiségben ebédből és vacsorából álló ellátásban részesülnek. Teljes díj egy iskolai évre a tápitézeti ellátásért 141 korona, mely két részletben fizetendő. A tápitézeti ellátást a fentartó egyház nem vállalatba adja, hanem házilag kezeli, mely körülmény kezességet nyújt az ellátás kifogástalan minőségéről. Az *internátusba* 36 növendék vehető fel, kikre egy bentlakó tanár ügyel fel. Évi díj a bentlakásért 12 korona. A kik a bentlakó helyek kevés száma miatt az internátusban helyet nem nyerhetnek, de a tápitézeti ellátásban részesülni óhajtanak, a városon kaphatnak la-

kást, hol a tanárok a felügyelet szempontjából időközönként szintén felkeresik a növendékeket. A tápintézet ellátásért és internátusért folyamodó kérvények f. évi augusztus 20-ig az igazgatóságához beadandók. Az elszállásolás tárgyában az igazgató ad tájékoztatást.

— **Lelkészeiktatás.** Folyó hó 5-én tartotta meg Szabó Bertalan volt debreceni segédlelkész beköszöntőjét a nagybányai egyházmegye batizi egyházközségében. hova pár hónappal ezelőtt a hivek egyetemesen megnyilatkozó bizalma hívta meg őt. Az ünnepélyesség nagy érdeklődés mellett folyt le, megjelenvén azon Benesik István esperes, Hajdu Zsigmond püspöki titkár, az egyházmegye több lelkésze s a környékből még mások is. I. Sám. 16, 7. alapján fejtegette az ifju lelkész a szép számban összesereglett hallgatóság előtt a hit, remény és szeretet hármasságát. Mint ismeretlent hívták őt — ugymond — lelki tanítójokká s ő megnyugtatólag igéri, hogy hite van az ő hitőkben, reménysége az ő reménységökben s szeretete az ő szeretetökben. A nagy lelkielvezetést nyújtott egyh. beszéd után Benesik István esperes szólott a hivekhez. Körvonalozta a lelkész feladatát, érintve annak fenséges de egyszersmind nehéz voltát is, a hivek szeretetébe ajánlotta a meghívott új lelkészt s biztosította őket a belévetett reménység bételezéséről. A társas ebéden hálás megemlékezés történt érdemes ősz püspökünkről, ki ha színről-színre nem lehetett bár, de lelkileg szíve érzelmeiben jelen volt szeretett segédlelkésze beiktatásán. Adja Isten, hogy ez ifju Timótheus a szeretetet, mellyel lelkes gyülekezete fogadta, ezután még fokozza maga irányában s a szorgalommal gyűjtögetett lelki kincseket bömértékben használja fel hivei s egyháza javára! h - p.

— **A brit és külföldi bibliatársulat** évről-évre szebb eredménynyel számol be. Mig ugyanis 1901 ben 5,067,421 példány bibliát, vagy biblita részletet adott el, addig 1902-ben 5,443 775 darabot adott el, melyek közül 997,720 teljes biblia, 1,491,887 darab pedig újtestamentum volt. Bevétele 5,806,000 frank volt. melyből 527,000 frankot nem fedezett a bevétel. Örömmel látjuk ezt a fejlődést, mert a Biblia terjedése az evangéliumi igazság terjedését jelenti.

Tartalomjegyzék: Tudomány és irodalom. Lencz Géza. — Álljunk résen. Felsővégesi. — **Tanügy:** Egy új gimnasiunai vallástani tankönyvről. Barla Jenő. — **Közéletünk:** Főiskolai anyakönyvtárunk állami dotációja. — **Külföld:** Külföldi egyházi szemle. Birtha József. — **Levél a szerkesztőhöz.** Veress István. — **Amerikai egyházi mozgalmak.** Harsányi István. — Különfélek.

Felelős szerkesztő: **ERŐSS LAJOS.**

PÁLYÁZAT

amerikai magyar ref. lelkészi állásokra.

Rev. Dr. T. J. Barkley, az egyesült államokbeli ref. egyház belmissziói bizottságának a titkára, ezen bizottság július első napjain tartott gyűlésének határozatából megbizta és fölhatalmazta alólirottat, hogy az üresedésben levő phoenixvillei, Pa. és perthamboyi, N. J. magyar ref. lelkészi állásokat magyarországi ref. lelkészekkel lehető legrövidebb idő alatt betöltse. Ezen megbizás és fölhatalmazás következtében a nevezett lelkészi állásokra ezennel pályázatot hirdetek.

1. **Phoenixville város Pennsylvania államban, Philadelphia közelében.** Jövedelem: készpénz

fizetés évente 840 dollár és lakás; ezen kívül stóla (keresztelés 2 dollár, esketés 5 dollár, temetés 5 dollár) és az anyaegyházhoz tartozó nagy kiterjedésű missziói kör területén, isteniszteletek alkalmával befolyó perselypénz. Összes jövedelem 1200—1300 dollárra van értékelve.

2. **Peth Amboy város New Jersey államban, New-York közelében.**

Jövedelem: készpénzben évente 600 dollár, ezen kívül stóla (fenti díjazás szerint) és ezen körlelkészséghez tartozó 7 (hét) társegyház gondozásáért külön megállapított havi fizetés. Összes jövedelem 1300—1400 dollárra van értékelve.

3. **Teendők:** a rendes lelkészi teendők végzése.

4. Egy dollár 5 koronának felel meg.

5. A megválasztott lelkészek mindegyikének ha nőtlen, 100—100 dollárt, ha pedig családos, 150-150 dollár utiköltséget küldök.

6. Pályázati kérvények keresztlevél és szolgálati bizonyítványok másolatával e címre küldendők: Rev. Z. Kuthy, 121. Seventh Street, New York, U. S. A.

7. A megválasztandó lelkészeknek a szept. 29-én Hamburgból induló Deutschland nevű gyorshajóval kell jönniök; e hajón jönnek Kuthy Elemér derecskei. Bihar m. s. lelkész és Nánássy Lajos s. lelkész, jeleuleg baseli theologus urak is, ittteni lelkészi állásuk elfoglalására.

New-York, július 7. 1903.

Kuthy Zoltán,
new-yorki ref. lelkész.

1—2.

Pályásat

a biharudvari-i ev. reform. egyház segédtanítói állomására.

Javadalom: Egy szobából álló lakás az iskola épületében közvetlen a tanterem mellett és 800 korona készpénz pontosan előrefizetve.

Kötelesség: a II. és III. osztályu fiiskola tanterv szerinti vezetése.

Felszerelt kérvények folyó évi augusztus 1-ig alólirottához küldendők. Az állomás augusztus 31-én elfoglalandó.

Biharudvari, 1903. Julius 16.

Szabó Imre.
ev. ref. lelkész

Pályásat,

a kölcsei lelkészi állomásra.

Javadalma: 36 hold és 297 □ öl föld, 55 hl. buza, 12 öl tűzifa, stóla, 570 kor. állami kiegészítés. Lelkész az egyházmegyei gyámintézetnek jogos és kötelezett tagja.

Pályázati kérvények kellőleg felszerelve e IV-ed oszt. egyházra augusztus hó 20-ig beadandók Biki Károly espereshez Szatmáron.

Debrecen, 1903. július 17.

püspök helyett:
Zsigmond Sándor
egyh. ker. főjegyző.

Pályásati hirdetemény.

A nyiregyházi ev. ref. egyháztanács pályázatot hirdet a 3-ik tanítói állásra.

Ez állás javadalma 1. 800 kor. fizetés havonként részletekben kiszolgáltatva az egyház pénztárából, megjegyeztetvén, hogy ez összeget az államszegély fedezi. 2. lakás, vagy e helyett 400 kor. szintén havi részletekben kiszolgáltatva. 3. kántori stóla, mely minden eltemetett halott után 2—2 kor.

Kötelessége a tanítónak 1. azon osztályoknak tanítása melyeket az egyháztanács megjelöl. 2. a kántori teendők végzése. 3. az ev. ref. dalegylet vezetése. 4. tanítványaitól a tandíj beszédése.

Ez állásra a pályázatok f. évi augusztus hó 29. napjáig (d. u. 5 óra.) beadandók az ev. ref. egyháztanácsához címezve.

Nyiregyháza, az 1903. július hó 12-én tartott egyháztanácsi gyűlésből.

Dr. Bartók Jenő,
lelképásztor.

Pályásat.

A hevesnagykunsági ev. ref. egyházmegyébe kebelezett — ez idő szerint még mintegy 220 tanyából álló — kuncsorbai egyház lelkész-tanítói állomására pályázatot hirdetnek.

Évi fizetés: a) lelkészi szolgálatok teljesítéseért: 630 kor., miből a tiszta jövedelem a

a magas ministerium által 606 kor. 25. fillérben állapítatván meg — ezen összeg 1600 koronára kongruával egészített ki. b) tanítói működésért 1000 k. : c) lakás.

Lelkész-tanító kötelességei:

1. A Kuncsorba községtől egyességileg átvett osztatlan vegyes elemi iskolában a mindennapi és ismétlő iskolás gyermekek oktatása a tiszántuli ev. ref. egyházkerület tanterve szerint.

2. A község által fentartott másik osztatlan vegyes elemi iskola ev. ref. növendékeinek heti egy órán eszközöndő vallásos oktatása mihez fuvarról az egyházközség gondoskodik.

3. A gyülekezetbeli konfirmándusok oktatása és előkészítése.

4. Lelkészi szolgálatok teljesítése.

Tájékoztatásul megjegyeztetik, hogy Kuncsorba a legközelebbi községhez 16 kilométernyire van; ez tette szükségessé az egyházszervezését, ezért vétetett az fel a kongruás egyházak közé.

A községben magánygyógytárat tartó orvos is lakik, a község által rendszeresített orvosi állomáson.

A megválasztandó lelkész-tanító, választásának megerősítése után, köteles azonnal elfoglalni hivatalát.

A tanítói oklevéllel és érettségi bizonyítvánnyal is felszerelt pályázati kérvények f. évi augusztus 17-ig Dorogi Lajos espereshez Kisujszállásra küldendők. Debrecen, 1903. jul. 17.

Kiss Áron,
püspök.

A nyári idény alkalmából

Ruháinkat

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

férfi fiu és gyermek ruha áruházában szerezzük be.

Legmegbízhatóbb bevásárlási forrás

Debreczen, Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Alapított 1845-ben.